

Effect van honden op broedvogels

Algemeen wordt aangenomen dat honden een negatief effect kunnen hebben op vestiging van broedvogels en het nestsucces. In de gesprekken met natuurorganisaties over de mogelijke verplaatsing van de Camping is zorg uitgesproken over het verstorend effect dat honden kunnen hebben op vogels. In deze notitie gaan we nader in op de mogelijk verstorende rol van honden op vogels in de Lepelaarplassen.

Honden worden door vogels waarschijnlijk sterk geassocieerd met kans op predatie. Het effect op broedvogels is echter niet voor alle vogelsoorten gelijk. Uit de literatuur blijkt een negatief effect met name te spelen voor op de grond broedende vogels in open terreinen. Met name loslopende honden in open terrein werken verstorend door het onvoorspelbare gedrag van de hond (ad random zoeken). Het is daarbij de directe zichtbaarheid van de hond die de trigger voor vluchtgedrag oplevert. In bosgebied beperkt het negatieve effect tot het gebied waarbinnen de hond door vogels wordt gezien. Er is geen aanwijzing dat honden een groter effectgebied heeft buiten het visuele. Het gebelaf door honden wordt in de literatuur niet genoemd als verstorend voor vogels. Geluid in zijn algemeenheid wordt vaak ten onrechte gezien als zeer verstorend. Tekenend is het onderzoek van Henkens e.a. (2012) waarbij geen effect kon worden opgemerkt in het naburig natuurgebied van twee motor-crossevents op het TT-terrein te Assen.

Krijgsveld e.a. (2008) betogen: "honden, hetzij aangeliend hetzij loslopend, hebben in potentie een groot verstorend effect op vogels, maar dit geldt met name voor de op de grond broedende soorten zoals plevieren, hoenders, nachtzwaluw en leeuweriken. Honden lopen vaak buiten paden, en zoeken vogels gericht op om achterna te jagen. Dit is te wijten aan het feit dat honden meer dan mensen als predatoren ervaren worden. Ze lopen bovendien vaak door het vrije veld, en zoeken vogels op om achterna te jagen."

R.J.W. van de Haterd e.a. (2014) stellen in hun literatuuroverzicht naar verstoring door honden: "Honden zijn een belangrijke verstoringsbron voor vogels en zoogdieren. Wandelaars met honden zorgen voor meer verstoring dan wandelaars, joggers of fietsers. Dit geldt voor aangeliende honden, maar het verstorende effect is nog vele malen groter voor loslopende honden. De reden hiervoor ligt in het feit dat met name grondgebonden vogels en dieren door honden aangevallen, opgejaagd of opgegeten kunnen worden en dus een reëel gevaar vormen voor veel dieren. De impact van loslopende honden is zoveel groter omdat ze een veel groter terrein bestrijken dan aangeliende honden, en geneigd zijn achter de dieren aan te gaan die ze ruiken of zien. In bossen is het verstorende effect van honden wat kleiner dan in open gebieden, met name omdat ze dicht in de buurt van de paden blijven en dieren meer schuilmogelijkheden hebben." En verder: "De verstoring door honden uit zich in het vermijden van habitats nabij paden. De dichtheid aan broedende vogels is hier lager, en ook het aantal foeragerende vogels. Diverse studies melden een verlaagd broedsucces, ofwel doordat kuikens worden opgegeten of verminkt door honden (bv weidevogelkuikens), ofwel omdat nesten leeggegeten worden door bijvoorbeeld kraaiachtigen die afkomen op de alarmerende oudervogels en zo het nest vinden. Zoals hierboven al genoemd, is het verstorende effect van honden op vogels groter in open gebieden dan in bosgebieden waar de besloten habitat veel ruimte biedt aan vogels om zich te verschuilen, en waar honden zich doorgaans ook minder ver van het pad zullen begeven." Hieruit volgt dat waar het fysiek voor honden onmogelijk is om ver van het pad af te komen, het effect zich derhalve slechts enkele meters langs het pad zal uitstrekken.

Het effect van (met name) loslopende honden op grondbroedvogels is niet onverwacht. De vraag die in rond Schateiland-Lepelaarplassen speelt is echter of ook in deze situatie een effect op de instandhoudingsdoelen te verwachten is. In de eerste plaats is het gebied voor honden zeer ontoegankelijk. Het fietspad (Trekvogelpad) kent over vrijwel het de gehele lengte een zeer weelderige begroeiing met dicht braamstruweel. De kans dat een hond hier verder dan 5 meter van het pad komt is nagenoeg uitgesloten. Langs het gehele Trekvogelpad is voorts een brede sloot met

vrijwel overal aan weerszijde een dichte begroeiing. Ook dat vormt een barrière. Zelfs als een hond beide barrières weet te slechten, komt deze in zeer dichte en natte ruigte. Het is uitgesloten dat honden van het Trekvogelpad fysiek in de buurt kunnen komen van broedvogels waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgesteld. Langs het Lepelaarpad is de kans groter dat een hond van het pad bij de eerste barrière (Hoge Wetering welke zelf 25 meter breed is) kan komen. Een hond die vervolgens deze barrière weet te slechten komt echter aan de overzijde is zeer dichte rietruigte met braam en vervolgens bij een tweede watergang. Ook vanaf dit pad is dieper in het gebied doordringen fysiek onmogelijk.

Vervolgens rijst de vraag of hondengeluid een voor vogels een verstorend effect kan hebben dat verder reikt dan het verstorend effect van direct zicht op een hond. Krijgsveld e.a. waarden het verstorend effect van geluidsproductie door honden met een nul (combinatie van geluid geproduceerd en gemiddelde reikwijdte van het geluid). Ook uit andere literatuur komt een beeld naar voren dat alleen het visuele aspect (het zien van een hond) verstorend werkt. Krijgsveld e.a. merkt wel op dat vormen met een lage verstoringsswaarde lokaal soms wel een groot effect kunnen hebben. Zou hier sprake kunnen zijn van een lokale situatie waarbij in afwijking op het algemene beeld wel een groter effect te verwachten is van hondengeblaf?

Vogels van moerassen (zowel broedvogels als niet-broedvogels) ervaren het broedgebied doorgaans als zeer veilig, omdat de meeste predatoren (in ieder geval de grondgebonden soorten) daar slecht uit de voeten kunnen. Dat is immers voor deze vogelsoorten de reden om in moerassen te broeden (naast de directe beschikbaarheid van voedsel). Daardoor kan uitgesloten worden dat blaffende honden een verstorend effect op zowel vestiging als broedsucces als veilig foerageren hebben.

Ook in de huidige situatie kunnen mensen met honden op het Trekvogelpad en Lepelaarpad komen. Aangezien beide paden ook door fietsers worden gebruikt is het lopen met honden hier al beperkt en in de meeste gevallen zijn de honden aangeliind (i.v.m. wielrenners). Het gemeentelijk beleid is dat op het Trekvogelpad en het Lepelaarpad (tot aan de brug over de Galjoottocht) honden aangeliind moeten zijn en dat poep opgeruimd moet worden. Het pad van het Trekvogelpad naar de vogelkhuut is verboden voor honden (<http://stadwest.almere.nl/hondenkaart-almere-stad-west/>).

Conclusie

Mogelijk zal de vestiging van de camping Waterhout op het schateiland leiden tot een toename van het aantal honden dat uitgelaten wordt langs het Lepelaarpad en Trekvogelpad. Gezien de terreingesteldheid is het ondenkbaar dat honden het gebied de Lepelaarplassen in kunnen komen. Er zijn geen aanwijzingen dat hondengeblaf een negatief effect op vogels heeft, uit de literatuur komt steeds naar voren dat het de visuele prikkel is die verstoring kan opleveren. Moerasgebieden worden door broedvogels gebruikt vanwege de moeilijke doordringbaarheid voor predatoren en de daarmee gepaard gaande grote mate van veiligheid. Een negatief effect van een toename van honden die worden uitgelaten als gevolg van de verplaatsing van de camping is uitgesloten.

Bronnen

R.J.H.G. Henkens, R. Jochem, D.A. Jonkers, J.G. de Molenaar, R. Pouwels M.J.S.M. Reijnen, P.A.M. Visschedijk, S. de Vries - Verkenning van het effect van recreatie op broedvogels. Literatuurstudie en koppeling modellen FORVISITS en LARCH, Werkdocument 2003/29; Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte Wageningen, 2003

R.J.H.G. Henkens, M. Liefing, C. Hallmann, A van Kleunen. Storen broedvogels zich aan het geluid van race-elementen? : effect van de in 2010/2011 op het TT-Circuit gehouden Superbike- en Superleague-evenementen op broedvogels in het Natura 2000-gebied Witterveld Technical Report · January 2012.

K.L. Krijgsveld, R.R. Smits, J. van der Winden, Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. 2008 rapport nr. 08-173

R.J.W. van de Haterd G. Hoefsloot K.L. Krijgsveld Effect van honden op natuur Een literatuurstudie naar effecten van honden in groengebieden op flora en fauna en gezondheidsrisico's voor mens en dier opdrachtgever: gemeente Amersfoort 2014 rapport nr. 14-112

C.A. Sime Domestic dogs in wildlife habitats, Effects of recreation on Rocky Mountains wildlife A *Review for Montana* MONTANA CHAPTER OF THE WILDLIFE SOCIETY 1999